

МИЛОРАД Ј. МИТРОВИЋ И ЉЕРМОНТОВ

Апстракт: У раду се разматрају стваралачке везе Милорада Ј. Митровића (1867–1907) са пјевањем М. Ј. Љермонтова. С обзиром на то да је Митровић Љермонтова преводио (*[Когда волнуется желтеющая нива]* и *Ангел*) и то са пуно разумијевања и осјећања, с правом смо тражили трагове ових додира у стваралаштву нашег пјесника. Стваралачке подстицаје из дјела руског аутора у пјесмама Милорада Ј. Митровића уочавамо на тематској равни (надовезивање на појединачне мотиве), начину формирања пјесничких слика и њиховог компоновања у оквиру пјесме. У раду смо издвојили неколико пјесама које су својом тематиком подударне са дјелом руског аутора, као и један, за нашу анализу значајан, пјесников превод Љермонтова.

Кључне ријечи: Милорад Ј. Митровић, Љермонтов, преводилачки рад, утицај, подстицај

Када је 1911. године Јован Дучић у тексту „Милорад Ј. Митровић“, објављеном у *Српско-хрватском алманаху*, критиковао боемски живот и песимизам свога претходника по слави, обезвређујући готово цио његов пјеснички опус и оспоравајући му сваку оригиналност, он је овог пјесника смјестио у контекст европског романтизма, истичућу Биргера, Уланда, Пушкина и Љермонтова као примарну пјесникову лектуру (в. Дучић, 1969, стр. 26). И поред тога што је овај текст полемички интониран¹, а његов аутор

* mirjanalc@yahoo.com

¹ Миливој Ненин истиче (2005: 205–215) да је овај текст један од најпроблематичнијих у српској књижевности, те да је, пишући о Милораду Митровићу, Јован Дучић писао заправо о себи. Захваљујући статусу који је Јован Дучић стекао као један од најзначајнијих представника српске поезије с почетка ХХ вијека, овај есеј је, и поред своје оштрине и изречених неистина, најчешће бивао прећуткиван, а касније навођен као примјер за сукоб *старог* и *новог* начина пјевања. Радомир Константиновић је забиљежио (1983: 539) да је Дучићев текст о Митровићу скривена полемика са Јованом Скерлићем, а поводом онога што је критичар писао о Митровићу, али и Дучићу у *Летопису Матице српске* 1901. године. Међутим, овај есеј не би био проблематичан само због изречених неистина које су везане за живот и дјеловање Милорада Митровића, нити због скривене полемике са Јованом Скерлићем, он је проблематичан због пјесниковог прећуткивања најактуелнијег

изразито оштар у осуди свога *сапутника*, између Митровићеве и поезије европских романтичара, особито Љермонтова, могу се открити извјесне тематске и термилошке сродности засноване на песимистичком доживљају свијета и замору од борбе у животу, жудњи за вјечитом хармонијом, а посебно у развијању мотива о вјечном животу пјесникове душе. О вези Милорада Митровића и Љермонтова, опширније и студиозније говорили су већ Александар Погодин и Миодраг Сибиновић². Погодин, пишући о Милораду Митровићу, помиње његову блискост Љермонтову, те истиче да „песме *Расстанка нашег доћи ће доба, Од свега ћу се одрећи једном* и др. одишу Љермонтовљевим душевним расположењем“ (Погодин, 1938, стр. 50). Међутим, Погодин се на тој вези не задржава дуго. Идући његовим трагом, Сибиновић је проширио истраживачки опус и студиозније анализирао односе Митровићевог стваралаштва са дјелом руског аутора. Будући да је он издвојио поједине мотиве које је Митровић преузео од Љермонтова, ми бисмо их, сумирајући и прихватајући неке од његових резултата, покушали нешто друкчије груписати и допунити резултатима својих истраживања.

Милорад Ј. Митровић (Београд, 1866 – Београд, 1907) за живота је објавио свега двије пјесничке књиге (*Књига о љубави: баладе и романсе*, 1899) и (*Пригодне песме*, 1903). Веома активан у политичком и књижевном животу, овај „лирски побуњеник“ (Максимовић, 2013, стр. 160) и миљеник боемског Београда, стекао је солидно образовање (завршио студије права на Великој школи у Београду), које укључује и познавање њемачког и руског језика. У периодици онога времена штампани су Митровићеве преводи са њемачког (Ленеу, Уланд, Платен, Езоп) и руског језика (В. Розентал, Пушкин, Крилов, П. К. Љвов, Љермонтов), а једини избор тих превода сачинио је Јеремија Живановић, кад је невелик пјеснички опус сабрао у књигу пјесама под називом *Песме Милорада Ј. Митровића* (1910). Преводилачки рад несумњиво је оставио трагове и на његово пјевање. С обзиром на то да је Милорад Митровић Љермонтова преводио, по мишљењу Миодрага Сибиновића (1971, стр. 190–191), са пуно разумијевања и осјећања, онда можемо с правом тражити трагове ових додира у стваралаштву српског пјесника. Прије него што издвојимо пјесме које би својом тематиком биле подударне са дјелом руског пјесника, осврнућемо се на један, за нашу анализу значајан, Митровићев превод Љермонтова.

сегмента Митровићевог пјесничког рада–сатиричне поезије и неколико чисто лирских пјесама, које спадају у ред најљепших које има српска књижевност. Овдје превасходно мислимо на епиграме и предсмртну Митровићеву елегију „Далеко, далеко да ми је да бежим“.

² Види: Александар Погодин, „Љермонтов код Срба“, *Годишњица Николе Чутића*, Београд: Чупићева задужбина, књига XLVII, 1938, стр. 25-59. Миодраг Сибиновић, *Љермонтов у српској књижевности (до Другог свјетског рата)*, Београд: Филолошки факултет београдског универзитета, књига XXXIX, 1971.

У часопису *Зора* из 1897. године (Год. II, Бр. 7–8) штампан је Митровићев превод Љермонтовљеве пјесме [*Когда волнуется желтеющая нива*], под насловом „Бог у природи“. Пјесма је у оригиналу испјевана у дванаестерачким и тринаестерачким јамбовима (изузев посљедњег десетерачког стиха), са мушком римом у парним стиховима. Митровић је, очигледно у намјери да задржи форму Љермонтовљеве пјесничке слике, пјесму превео дванаестерачим трохејима. У српској романтичарској традицији јамб није честа појава, будући да нашем акцентском систему много више одговарају трохеј и дактил. Са друге стране, Митровић је у потпуности испоштовао систем римовања, укрштену риму у прве три строфе и обгрљену у посљедњој строфи:

Када се таласа пожутела нива	Когда волнуется желтеющая нива,
И при звуку ветра шуми шума свежа, И малина рујна у врту се скрива	И свежий лес шумит при звуке ветерка, И прячется в саду малиновая слива
Под слађаном сенком листова и врежа;	Под тенью сладостной зеленого листка;
Кад орошен росом што је мира пуна, У румено вече, ил` у јутро златно, Сребрнаст ђурђевак испод густог жбуња Главицом ми својом клима многкратно; Приветливо кивает головой;	Когда, росой обрызванный душистой, Румяным вечером иль утра в час златой, Из-под куста мне ландыш серебристый Главицом ми својом клима многкратно; Приветливо кивает головой;
Кад разигран извор по понору леће	Когда студеный ключ играет по оврагу
И, заносећ мис`о у сна мутног тмину, Тајанствену бајку шапће ми и сплеће О мирноме крају, одакле се вијну, —	И, погружая мысль в какой-то смутный Лепечет мне таинственную сагу Про мирный край, откуда мчится он, —
Тад се тихо мири немир духа мога, Тад нестаје бора на мом бледом челу, И на земљи срећу ја постижем вељу, И на небу видим и разумем Бога.	Тогда смиряется души моей тревога, Тогда расходятся морщины на челе, — И счастье я могу постигнуть на земле, И в небесах я вижу бога..³

Синтаксичка структура Љермонтовљеве пјесме пренесена је на српски језик готово дословно, а то носи са собом и одређену интонациону подударност, па „иако је пјесма преведена трохејом, има аутентичан јампски

³ Све Љермонтовљеве пјесме у оригиналу цит. према: М. Ю. Лермонтов, *Собрание сочинений в четырех томах*, Том I, Библиотека „Огонек“, Москва: Правда, 1969.

почетак (девет од шеснаест стихова). Ти почеци су били довољни да створе утисак и мелодијске блискости превода оригиналу“ (Сибиновић, 1971а, стр. 114). На семантичкој равни Митровић прави неколико грешака. Четврти стих друге строфе „Приветливо кивает головой“, он преводи „Главицом ми својом клима многократно“. Ова незнатна нетачност у виду додавања прилога „многократно“, настала је очигледно у жељи да се испоштује дужина стиха и за потребе риме. Иста, невелика, омашка присутна је и у трећем стиху посљедње строфе. Међутим, знатно је занимљивији „случај“ са почетном строфом пјесме. Наиме, у трећем стиху прве строфе Митровић мијења именицу шљива малином, па се на први поглед чини да он тиме и исправља једну Љермонтовљеву грешку. Међутим, синтагма „малиновая слива“ код Љермонтова није само метафора, већ и један симболистички тренутак, који расвјетљава посљедња строфа. Могао је Митровић својом пјесничком интуицијом наслутити да је придјев „руменкаста“ срећније рјешење, можда и једино исправно у овом случају⁴, али и то да он има шире семантичко поље значења (боја која асоцира на период зрења), а „малиновая“, ипак упућује на сазријевање у тачно одређеном периоду јесени. Она се, како каже пјесник, „у врту скрива“ и онда, када мину све боје из баште, експлодира својим црвенилом, будући најјача осјећања у пјесниковој души. Четврта строфа јасно указује да је то буђење можда и посљедњи одблесак љепоте Божије креације пред зимско мртвило, али и само Господње присуство: „И счастье я могу постигнуть на земле, / И в небесах я вижу бога“. Отуда Митровић ову Љермонтовљеву пјесму без наслова преводи и тематски одређује као „Бог у природи“.

Важно је напоменути да је Михаил Ј. Љермонтов написао [*Когда волнуется желтеющая нива*] у фебруару 1837. године, док је боравио у притвору у згради Петербуршког Генералштаба због пјесме „Пјесникова смрт“, написане поводом смрти Александра Сергејевича Пушкина. Сјетан и елегичан тон пјесме додатно је појачан временским прилогом *када (когда)*, којим почињу прве три строфе, а свака од њих носи слику једног годишњег доба, па се пред писцем и читаоцем отвара егзистенцијално-филозофско питање: Шта ће се догодити „кад се заталаса пожутела нива“, тј. шта ће бити са утамниченим пјесником?

Морао је Милорад Митровић, преведећи ову пјесму, себи постављати исто питање, али размишљајући при томе и о сопственој несрећи. Напомињемо да је пјесма објављена 1897. године, дакле, у вријеме

⁴ Миодраг Сибиновић, један од најбољих познавалаца Љермонтовљеве лирике код Срба и њен преводилац, овај стих преводи: „А склони се у врту *руменкаста* шљива“. Цит. према М. Ј. Љермонтов, *Лирске песме/Поеме*, избор, предговор и коментари Миодрага Сибиновића, Београд: Рад, 1980, стр. 147. Сви наводи Љермонтовљевих стихова су дати према овом издању.

најснажнијег сукоба пјесника са династијом Обреновић. Митровић се политиком никада није активно бавио, али је припадао „групи демократски и опозиционарски настројених књижевника окупљених за време тзв. *владановитине* око *породичног листа* Јанка М. Веселиновића *Звезда*, а после женидбе Александра Обреновића са Драгом Машин, око листа самосталних, радикала *Одјек*” (Влатковић, 1987, стр. 101). Своје политичке ставове пјесник је јасно манифестовао у политичко-сатиричним пјесмама, а због оштрог пера више пута је отпуштан из државне службе. Због сатиричне пјесме „Госпођа Дибари“, испјеване 1897, у којој се препознала краљица Драга, Митровић је наново остао без посла. Стално на рубу егзистенције и у страху од одмазде оних који су му радили о глави, он се саосјећао са судбином руског пјесника, па отуда је јасно зашто се одлучио да од цјелокупног Љермонтовљевог опуса, поред пјесме *Анђео* (*Ангел*) преведе баш ову пјесму.

У Митровићевој поезији најзначајније мјесто заузимају лирске пјесме које су заиста малобројне, али које специфичним тоновима, сликама аутентичних доживљаја, јасно и веома сажето у форми, откривају пјесников замор од живота и дубоки песимизам. Митровић је умио веома оригинално и новаторски за оно вријеме да дочара своје тужно расположење са којим се помирио. Та туга се постепено, од тзв. описних пјесама, преко оних у којима је излагао иманентне пјесничке идеје, до оних у којима је пјевао о пролазности живота, претварала у резигнацију и дубоки песимизам. За таква расположења пјесник је могао наћи повод не само у тешким тренуцима свог кратког живота, већ и у објективним друштвеним приликама тога времена, у мрачном периоду владавине посљедњег Обреновића. Као што је у пригодним пјесмама и епиграмима изражавао своје незадовољство политичком ситуацијом у Србији, тако је и у интимној лирици давао маха суморним расположењима, која су, на извјестан начин, одраз ондашњих друштвено-политичких сукоба и криза. Међутим, без обзира на ове чињенице и податке које нуди пјесникова биографија, као што је за разумијевање генезе Митровићеве рефлексивне поезије незаобилазан однос према Војиславу Илићу, тако је неопходно преиспитати и утицај романтичарске традиције, с обзиром на то да јој се приближио у једном сегменту пјевања. Имајући у виду претпоставку да је пјесник Љермонтова изворно познавао, онда са правом можемо тражити трагове ових додира у Митровићевом стваралаштву и издвојити оне пјесме које би могле бити подударне са дјелом руског аутора.

Стваралачке подстицаје из дјела М. Ј. Љермонтова у пјесмама Милорада Ј. Митровића уочавамо на тематској равни, начину формирања пјесничких слика и њиховог компоновања у оквиру пјесме. Репрезентативни примјер за рецепцију и даљу стваралачку трансформацију мотива је Љермонтовљева пјесма [*Выхожу один я на дорогу*] – *Изађем сам на пут*⁵,

⁵ Наш превод.

која је нарочито снажно дјеловала на Митровића. Ова пјесма је, како Миодраг Сибиновић биљежи у студији *Љермонтов у Срба* (1971b, стр. 193), од 1880. године више пута превођена и објављивана у периодици. Милорад Шапчанин пјесму те године преводи у *Отаџбини* под називом *Често у поноћ тумарнем и ја*, а четири године касније и Никола Манајловић у *Јавору* (*Сам се латих пута пешчанога*). Много хваљен је превод Окице Глушчевића *Усамљен гледам у поноћ строгу*, штампан у *Београдском дневнику* 1886. године. Митровић је своје преводе Љермонтова штампао нешто касније (1897, 1899, 1900), али можемо претпоставити да је ову пјесму добро знао изворно и из превода. Његова пјесма *Сам. Далеко. Нигде људског гласа*, штампана у *Српском књижевном гласнику* (1901, II, 345), тематски се подудара са првим строфама Љермонтовљеве пјесме. Руски пјесник на почетку даје слику усамљеног и дубоко изолованог лирског субјекта: „Пођем тако сам сред пута тога“ („Выхожу один я на дорогу“), а Митровић готово идентично понавља „Сам. Далеко. Нигде људског гласа“⁶; Љермонтов даље слика небо посуто звијездама, које постаје прикладан оквир за каснији исказ о расположењу лирског јунака: „Ноћ је тиха, пустош слуша бога, / Сјајне звезде беседе без сна.“⁷ Наш пјесник наставља у истом тону: „А ноћ баца своје звезде сјајне / И са њима свод бескрајни кити.“ Љермонтов од тих слика креће ка приказу душевног расположења јунака, да би у другој строфи унутрашњи неспокој подигао до кулминације са филозофско-егзистенцијалном запитаношћу: „Што је мени тако тешко сада? / Да л` шта чекам? Жалим ли за чим?“⁸ Митровићев јунак, и поред погледа окренутог ка небу у молитви упућеној Свевишњем, поставља идентично питање: „Па, шта хоћу? Тако питам себе, / Станем, мислим, ил` и разум стане.“ Овдје се подударност у мотивској структури зауставља. Митровићев лирски јунак спознаје узроке патње у посљедњој, четвртој, строфи:

Срце, срце!...Ил` ти ниси криво.

Ја разумем, што те немир схваћа:

Дух је с неба, он би небу хтео,

Ал` ме смртност у прах прози враћа.

⁶ Милорад Ј. Митровић, *Песме*, приредио и избор сачинио Јеремија Живановић, СКЗ: Београд, 1910, стр. 26. Сви наводи Митровићевих стихова су према овом издању.

⁷ „Ночь тиха. Пустыня внемлет богу, / И звезда с звездою говорит. // В небесах торжественно и чудно! / Спит земля в сияньи голубом.“, стр. 342.

⁸ „Что же мне так больно и так трудно? / Жду ль чего? жалею ли о чем?“, исто.

Негација земаљског свијета и његове баналности, као и борба са смртношћу владају бићем лирског субјекта. Овај „дух са неба“ супротстављен је смртности као поезија „праху прозе“, а тај дуализам био је Митровићева опсесивна тема, обрађивана у пјесмама попут „Не, никада неће моја лира“, „Песнику“, „Пред пролеће“ и др.

Неопходно је рећи и то да је Љермонтов [*Выхожу один я на дорогу*] испјевао највјероватније у мају или јуну 1841. године, неколико недјеља прије трагичне смрти у двобоју (15. јул 1841), те се у књижевној критици често доживљава као тестамент или провиђење које је водило пјесникову руку. Пјесма је први пут објављена 1843. у часопису *Отаубински записи*. Испјевана у лирском монологу, а изграђена на контрасту љепоте природе и усамљене душе коју раздире бол, пјесма *Изађем сам на пут* јасно указује на пјесников замор од живота, али и његову тежњу за бесмртношћу. Тема о вјечном животу пјесникове душе и послије физичке смрти опште је мјесто романтичарске лирике и не може се везивати само за овога пјесника. Међутим, карактеристично је и то што Митровић у својој пјесми [*Од свега ћу се одрећи једном*] (*Дело*, 1899) ову тему још једанпут развија готово подударно као код руског пјесника. Љермонтов пјева из стања крајње малодушности, те потпуно резигниран закључује да од живота не тражи апсолутно ништа „Од живота већ не тражим ништа“ („Уж не жду от жизни ничего я“). Ови стихови звуче, рекли бисмо, безнадежно, а наредни већ и потврђују жељу лирског субјекта за миром: „Тражим само заборав и сан!“ („Я б хотел забытья и заснуть!“) Међутим, пјесник одмах у наредној строфи прецизира да његов немирни дух не тежи ка физичкој смрти, већ спокоју и задовољству које нуди једино пјесма:

Да сву ноћ, сав дан ми ухо гали,

Слатким гласом песма буди страст,

Да ме тамо где ме живот свали

Вечно сеном чува шумни храст.⁹

И Митровић своју пјесму почиње одрицањем од свих земаљских ствари („Од свега ћу се одрећи једном, / И љубави и таштине пукџе, / Уморно ћу очи заклопити / И на груди прекрстити руке“), али на крају пјесме, за разлику од руског узора, иде корак даље у сликању жеље за физичком смрћу. Митровић као да је желио побјећи далеко у „рајске снове“ и „сањалачку поноћ“, тражећи вјечити мир и блаженство у смрти, али није био спреман да се у том бијегу помири са духовном смрћу, тј. не жели бити избрисан из сјећања савременика и историје књижевности:

⁹ Чтоб всю ночь, весь день мой слух лелея, / Про любовь мне сладкий голос пел, / Надо мной чтоб вечно зеленея, / Темный дуб склонялся и шумел. Исто.

То ће бити с моје лире гласи,
Из прошлости вратиће се мени.
Да, свега ћу се одрећи једном,
Ал` не песме и милина њени`.

Међутим, пјесник није остварио оно чему се надао и што је најавио у посљедњој строфи. Послије Мајског преврата, разочаран због сазнања да снови нису претворени у јаву, Митровић је написао свега неколико пјесама.

Досадашње подударности на плану мотивске структуре између двају пјесника дају нам за право да говоримо о томе да је поезија руског аутора била лектира која је оставила значајне трагове у Митровићевом стваралаштву. Ову тврдњу илустроваћемо једном, по свом исповиједном тону и тематици, усамљеном пјесмом у стваралаштву Милорада Митровића. Ријеч је о пјесми [*Пред сликом твојом замишљен стојим*], испјеваној послје тешког разочарања због неостварене љубави. Наиме, пјесникова велика љубав према дјевојци Мирјани Маринковић (кћерки министра Павла Маринковића), остала је некрунисана због честог губљења посла и сељакања по паланкама. Дјевојчин угледни отац није био спреман да руку своје кћери поклони пјеснику који је годинама био у немилости Владе Обреновића, а чију је политику најдубље прихватао и поштовао. Митровић се очигледно од ове несрећне љубави никада није опоравио и остао је нежења. Нема сумње да је осјећање патње због неостварене љубави подударно са Љермонтовљевом пјесмом [*Расстались мы; но твой портрет*]. На ову везу указује чињеница што се у петој строфи пјесме, као и у Љермонтовљевој, с истом техником, говори о храму и о светињи. Међутим, Митровић није само пуки епигон. Напротив, пошавши од дјела руског пјесника, што је видно из самог наслова пјесме, он као да полемише са њим. Док у Љермонтовљевој лирској минијатури (пјесма се састоји од два катрена, посвећена Јекатарини Сушковой) акценат почива на неоствареној, али вјечној љубави, оличеној у метафорама „храма“ и Бога¹⁰, код Митровића је љубавно разочарање кулминирало губитком снова, идеала и , напослијетку, вјере:

¹⁰ Љермонтов је ову пјесму испјевао 1837. године, али је, како свједочи пјесникова велика љубав Ј. А. Сушкова, настала на основу ранијих стихова из пјесме „Я не люблю тебя; страстей“ („Не, не волим ја тебе жаром тим“, превод М. Павић), тачније, прерадом њене посљедње строфе. О томе више видјети у: Лермонтов М. Ю. , *Собрание сочинений в четырех томах* / АН СССР. ИРЛИ (Пушкинский дом). – Издание второе, исправленное и дополненное — Л.: Наука. Ленинградское отделение, 1979—1981 год. Том 1, Стихотворения 1828—1841 годов. Страница 382. Пјесник је, обрађујући стари романтичарски мотив растанка и портрета, слику бивше драге поистовијетио са најузвишенијим светињама: „И предан новој страсти, знам / Из срца никад нећеш мог: / *Напуштен храм је – ипак храм, / Одбачен идол – ипак Бог!*“

Ил` зар да наде заснивам нове
И храм да срушен обнављам ја?
Прошло је, прошло! Светиње нема,
А с њоме неста и вера сва.

Сасвим је извјесно да је пјесник, пишући ову пјесму, пред собом имао свеску стихова М. Ј. Љермонтова и да се, услед великог љубавног разочарења, упустио у полемику са њим. Међутим, сложићемо се са ставом Миодрага Сибиновића да он Љермонтовљево дјело није могао продубити, „разлика у снази талента била је заиста несавладива“ (Сибиновић с, 1971, стр. 195).

За нашу анализу занимљив и илустративан је примјер Митровићеве пјесме „Уздахну зима седа“ која својом атмосфером и мотивима подсјећа на Љермонтовљеву елегију „Листак“ („Листок“). Мотив пролазности, оличен у судбини мртвог листа, присутан је код обојице аутора (код Љермонтова је лист „свео од жеге и туге и студени зора“, а код Митровића је убијен студеним вјетром). Љермонтов је пјесму испјевао у прољеће 1841, након повратка у Кавказ, послје двомјесечног одсуства у Петрограду, па је јасније и због чега се поистовијећује са судбином одбаченог листа на далеке обале Црног мора. На аутобиографске елементе упућује и путања ка југу одбаченог листа (за Љермонтова је то Кавказ), као и то да је силом одвојен од својих коријена:

„Откинут од гранчице своје, пао је лист с дуба
Одлетео степом, олуја га шчепала груба;
И, свео од жеге и туге и студени зора,
Стигао је најзад на обале Црног мора.“¹¹

Митровић, премда полази за Љермонтовим у поистовјећивању своје судбине са судбином увелог лишћа, иде корак даље – у слутњу властите смрти. Пјесник предосјећа блиску смрт и резигнирано констатује да и њега, попут лишћа расутог по гори „сустиже зима“. Међутим, не смијемо заборавити ни то да је пјесма објављена у *Искри* 1898. године, када су се појачала политичка прогонства Милорада Митровића и када је отпуштен из државне службе. У том смислу можемо посматрати стихове пјесме *Уздахну зима седа* и као израз пјесниковог ондашњег расположења, а не само као посљедицу угледања на старијег поетског ствараоца. Дакле, ово можемо посматрати као

¹¹ „Дубовый листок оторвался от ветки родимой
И в степь укатился, жестокою бурей гонимый;
Засох и увял он от холода, зноя и горя
И вот, наконец, докатился до Черного моря.“

подстицај и ништа више. Пјесму, за разлику од Љермонтовљеве, карактеришу једноставност, концизност и прегнантност израза, баш као и пјесму *Двалиста*, коју Сибиновић (1971d: 195) компаративистички неубједљиво доводи у везу са пјесмом *Листак*. Ове двије пјесме се разликују не само по атмосфери, форми, већ и по обради мотива. Код Митровића је све поједностављено и као пјесничка материја сировије „упаковано“ у шест осмерачких дистиха. Овдје се више може говорити о утицају народне лирске поезије, која му је свакако била ближа од стваралаштва руског аутора. Мање је познато да се овај пјесник бавио прикупљањем народних пјесама, као и биљежењем народних ријечи и израза. Када је *Звезда* 1899. године увела сталну рубрику *Народно благо*, Милорад Митровић ће се са пјесмом *Праведни кадија* (1900, IV, 1) јавити као један од сакупљача.

Има у Митровићевом стваралаштву и оних пјесама (мислимо на баладе и романсе) у којима се приближио народној и фолклорној традицији, успјешно подражавајући тон и амбијент народне пјесме. Романтичарски језик и стил одговарао је расположењу и захтјевима публике онога времена, па су многобројне баладе и романсе овог пјесника биле на репертоару српских глумаца, између осталих, у то вријеме најпознатијег *романтичара* и великана српске сцене, Добрице Милутиновића. У том стилу је испјевана романса *Пољубац*. Митровић уноси фолклорни мотив о гордој царици „свију горских вила“ која уништава своје љубавнике, све док се не појави млади витез који ће отопити њено ледено срце. Овај мотив Љермонтов је обрадио у *Тамари*, с тиме што код њега, за разлику од Митровића, побјеђује зло а не добро. Исти случај је и са пјесмом *Пророк*, која нас може упутити на Љермонтова због теме демона и демонизма, али је пјесник и овај пут поједноставио сиже, свдећи пјесму на моралну поуку у којој зло мора бити кажњено.

Можемо претпоставити да је Митровић преко Змајевог превода *Демона* био упознат са овом темом или да је преко Војислава Илића дошао до фолклорних мотива. Међутим, ту смо већ у домену нагађања. Сасвим је извијесно да је пјесник претрпио утицаје Љермонтова, у неким баладама Гетеа и Шилера, али их, исто тако, не смијемо прецењивати. Митровић је користећи опште теме баладног пјесништва успио да изнађе одговарајуће тонове, риме и ритмове на српском језику, што се мора оквалификовати као оригиналан стваралачки поступак, а не само као епигонство и пуко подражавање. Иако смо пронашли пјесме у којима има трагова веза са Љермонтовом у мотивској структури, ипак не смијемо заборавити да и у њих Митровић уноси властите пјесничке визије или их обликује у складу са захтјевима епохе у којој ствара.

ЛИТЕРАТУРА

- Влатковић Д. (1987). М. Митровић: Лукавство једног председника владе и рафинираности два краља. У: *Суђење српским писцима*, (101–108). Београд: Ново дело.
- Дучић Ј. (1969). *Моји сапутници. Књижевна обличја*. Београд-Сарајево: Свјетлост–Просвета, 11–41.
- Лермонтов М. Ю (1979–1981) *Собрание сочинений в четырех томах: Издание второе, исправленное и дополненное*. (Том 1, Стихотворения 1828–1841 годов. стр. 382. Ленинград: АН СССР. ИРЛИ.
- Лермонтов М. Ю. (1969). *Собрание сочинений в четырех томах*. (Том 1, Библиотека „Огонек“). Москва: Правда.
- Љермонтов М. Ј. (1980). *Лирске песме/Поеме*. (избор, предговор и коментари Миодрага Сибиновића). Београд: Рад.
- Константиновић Р. (1983). *Биће и језик: У искуству песника српске културе двадесетог века 5*. Београд–Нови Сад: Просвета–Рад–Матица српска.
- Максимовић, Г. (2013). *Заборављени књижевници: књижевноисторијски огледи о скрајнитим писцима српског 19. вијека*. Пале: СПКД „Просвјета“.
- Митровић, М. Ј. (1910). *Песме Милорада Ј. Митровића*. Београд: Српска књижевна задруга.
- Митровић, М. Ј. (1987). Бог у природи. У: *Зора. Лист за забаву, поуку и књижевност*. (уређују Алекса Шантић и Светозар Ћоровић). Год. II, бр. 7–8, стр. 233. Мостар: Штампарија књижарнице Пахер и Кисић
- Ненин, М. (2005). Баладе и романсе Милорада Митровића. У: *Жанрови српске књижевности: порекло и поетика облика : зборник*. Бр. 2 (205–215). Нови Сад: Филозофски факултет.
- Погодин А. (1938). Љермонтов код Срба. У: *Годишњица Николе Чупића*, (Књига XLVII, 25-59). Београд: Чупићева задужбина.
- Сибиновић М. (1971). *Љермонтов у српској књижевности (до Другог свјетског рата)*. Књига XXXIX. Београд: Филолошки факултет београдског универзитета.

Мирјана М. Лукић

МИЛОРАД Ђ. МИТРОВИЧ И ЛЕРМОНТОВ

Резюме

Поэзию Лермонтова в семидесятые годы, восьмидесятых и девяностых годах девятнадцатого века, кроме Змая, В. Илича, Шантича и Дучича переводили еще двадцать сербских переводчиков. Милорад Ђ. Митрович (1867-1907), поэт сравнительно небольшого объема работы, в своих переводах почти дословно переносит резюме Лермонтова, не потеряет формы отказа от поэтического образа оригинала, а синтаксическая структура переносится на сербский язык в буквальном смысле слова, которая переносит их в определенной интонацией совпадения. Эти качества, как считает Миодраг Сибинович, относят его к числу лучших переводчиков лиризма Лермонтова этого периода.

Учитывая, что Митрович переводил Лермонтова, и с большим количеством понимания и чувства, справедливо мы искали следы в трудах наших поэтов. Творческие стимулы из произведений русских авторов в стихах Милорада Ђ. Митровича уведомление на тематическом уровне (ссылаясь на индивидуальный мотив), метод формирования поэтических образов и их композиции в контексте песни. В этой статье мы отделились несколько песен, которые по теме сочетаются с работой российских авторов, а также для нашего анализа значительный перевод поэта Лермонтова.